



Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 16ης Νοεμβρίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2001/23/ΕΚ – Άρθρο 1, παράγραφος 1 – Διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων – Μεταβίβαση συμβολαιογραφικού γραφείου – Διαπίστωση της ακυρότητας ή του καταχρηστικού χαρακτήρα της απόλυσης εργαζομένων – Προσδιορισμός της προϋπηρεσίας για τον υπολογισμό της αποζημίωσης – Δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας αυτής – Προϋποθέσεις»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-583/21 έως C-586/21,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de lo Social nº 1 de Madrid (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών αριθ. 1 Μαδρίτης, Ισπανία) με αποφάσεις της 30ής Ιουλίου 2021, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 20 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο των δικών

NC (C-583/21),

JD (C-584/21),

TA (C-585/21),

FZ (C-586/21)

κατά

BA,

DA,

DV,

CG,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, Ο. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin (εισηγητή) και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

γραμματέας: L. Carrasco Marco, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 9ης Νοεμβρίου 2022,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι DA, CG, DV, BA, εκπροσωπούμενοι από τον C. Martínez Cebrián, abogado,
- ο NC, ο JD, ο TA και η FZ, εκπροσωπούμενοι από τον F. Mancera Martínez και την S. L. Moya Mata, abogados,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Gavela Llopis και τον J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και M. Hellmann,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον B.-R. Killmann και την S. Pardo Quintillán,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Μαΐου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ 2001, L 82, σ. 16).
- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, των NC, JD, TA και FZ (στο εξής από κοινού: NC κ.λπ.) και, αφετέρου, των συμβολαιογράφων BA, DA, DV και CG, σχετικά με την αναγνώριση της ακυρότητας ή του καταχρηστικού χαρακτήρα της απόλυσης των εργαζομένων που απασχολήθηκαν διαδοχικά στους συμβολαιογράφους αυτούς.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2001/23/EK

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2001/23 έχει ως εξής:

«Είναι απαραίτητη η θέσπιση διατάξεων για την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα, και ιδιαίτερα προς εξασφάλιση της διατηρήσεως των δικαιωμάτων τους.»

- 4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 προβλέπει τα εξής:

«α) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης σε άλλον εργοδότη, ως αποτέλεσμα νομικής μεταβίβασης ή συγχώνευσης.

β) Υπό την επιφύλαξη του στοιχείου α) και των ακολούθων διατάξεων του παρόντος άρθρου, θεωρείται ως μεταβίβαση, κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, η μεταβίβαση μιας οικονομικής οντότητας που διατηρεί την ταυτότητά της, η οποία νοείται ως σύνολο οργανωμένων πόρων με σκοπό την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, είτε κυρίας είτε δευτερεύουσας.

γ) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίες ασκούν κερδοσκοπικές ή μη οικονομικές δραστηριότητες. Η διοικητική αναδιοργάνωση δημοσίων διοικητικών αρχών ή η μεταβίβαση διοικητικών καθηκόντων μεταξύ δημοσίων διοικητικών αρχών δεν θεωρείται ως μεταβίβαση κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας.»

- 5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του [μεταβιβάζοντος], που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση υφισταμένη κατά την ημερομηνία της μεταβίβασης, μεταβιβάζονται, διά της μεταβίβασης αυτής, στον [διάδοχο].

Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι, μετά την ημερομηνία της μεταβίβασης, ο [μεταβιβάζων] και ο [διάδοχος] εξακολουθούν να ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, ως προς υποχρεώσεις που γεννήθηκαν πριν από τη μεταβίβαση και απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, οι οποίες υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβίβασης.»

- 6 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Η μεταβίβαση μιας επιχείρησης, μιας εγκατάστασης, ή ενός τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης, δεν συνιστά αυτή καθ' εαυτή λόγο απολύσεως για τον [μεταβιβάζοντα] ή τον [διάδοχο]. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει απολύσεις για οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανωτικούς λόγους, που συνεπάγονται μεταβολές του εργατικού δυναμικού.

[...]

2. Αν η σύμβαση εργασίας ή η εργασιακή σχέση καταγγελλεί λόγω του ότι η μεταβίβαση συνεπάγεται ουσιαστική μεταβολή των όρων εργασίας εις βάρος του εργαζομένου, η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας ή της εργασιακής σχέσεως θεωρείται ότι επήλθε εξαιτίας του εργοδότη.»

Ο κανονισμός (ΕΕ) 650/2012

- 7 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου (ΕΕ 2012, L 201, σ. 107), προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού με τον όρο “δικαστήριο” νοούνται οποιαδήποτε δικαστική αρχή και όλες οι άλλες αρχές και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου με αρμοδιότητα σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, που ασκούν δικαστικά καθήκοντα ή ενεργούν κατ’ ανάθεση εξουσίας από δικαστική αρχή ή υπό τον έλεγχο δικαστικής αρχής, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι άλλες αρχές και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου προσφέρουν τα ίδια δικονομικά εχέγγυα όσον αφορά την αμεροληψία και το δικαίωμα ακρόασης όλων των μερών και ότι οι αποφάσεις τους, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπάγονται:

α) μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο άσκησης ενδίκου μέσου ή επανεξέτασης από δικαστική αρχή, και

β) έχουν ανάλογη ισχύ και αποτέλεσμα με απόφαση δικαστικής αρχής για το ίδιο θέμα.

[...]»

- 8 Το άρθρο 62 του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«1. Με τον παρόντα κανονισμό δημιουργείται ευρωπαϊκό κληρονομητήριο (εφεξής “κληρονομητήριο”) το οποίο εκδίδεται προς χρήση σε άλλο κράτος μέλος και παράγει τα αποτελέσματα που αναφέρονται στο άρθρο 69.

2. Η χρήση του κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική.

3. Το κληρονομητήριο δεν υποκαθιστά εσωτερικά έγγραφα που χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς στα κράτη μέλη. Ωστόσο, άπαξ και εκδόθηκε για να χρησιμοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος, το κληρονομητήριο παράγει τα αποτελέσματα που αναφέρονται στο άρθρο 69 και στο κράτος μέλος του οποίου οι αρχές το εξέδωσαν δυνάμει του παρόντος κεφαλαίου.»

- 9 Το άρθρο 64 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Το κληρονομητήριο εκδίδεται στο κράτος μέλος του οποίου τα δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με τα άρθρα 4, 7, 10 ή 11. Η εκδίδουσα αρχή είναι:

α) δικαστήριο όπως ορίζεται στο άρθρο 3 παράγραφος 2· ή

β) άλλη αρχή η οποία, βάσει του εθνικού δικαίου, είναι αρμόδια να επιληφθεί υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής.»

10 Το άρθρο 67, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«Η εκδίδουσα αρχή εκδίδει το κληρονομητήριο αμελλητί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από το παρόν κεφάλαιο μόλις τα στοιχεία που πρέπει να πιστοποιηθούν εξακριβωθούν σύμφωνα με το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην κληρονομική διαδοχή ή σύμφωνα με οποιοδήποτε άλλο δίκαιο που είναι εφαρμοστέο σε συγκεκριμένα στοιχεία. [...]

Η αρχή έκδοσης δεν εκδίδει το κληρονομητήριο, ιδίως εάν:

α) τα στοιχεία που πρέπει να πιστοποιηθούν αμφισβητούνται· ή

β) το κληρονομητήριο δεν θα ήταν σύμφωνο με απόφαση που αφορά τα ίδια στοιχεία.»

Το ισπανικό δίκαιο

11 Το άρθρο 1 του Ley Orgánica del Notariado (οργανικού νόμου περί συμβολαιογράφων), της 28ης Μαΐου 1862 (*Gaceta de Madrid* αριθ. 149, της 29ης Μαΐου 1862, σ. 1), ορίζει τον συμβολαιογράφο ως «δημόσιο λειτουργό, αρμόδιο να συντάσσει, σύμφωνα με τους νόμους, συμβολαιογραφικές πράξεις αφορώσες συμβάσεις και λοιπές εξωδικαστικές πράξεις» και προσθέτει ότι «μία μόνον κατηγορία τέτοιων λειτουργών υφίσταται στο σύνολο της επικράτειας του Βασιλείου».

12 Οι συμβολαιογράφοι υπάγονται υποχρεωτικώς στο Régimen Especial de la Seguridad Social de los Trabajadores por Cuenta propia o Autónomos (ειδικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης των ελεύθερων επαγγελματιών, ή «RETA») και είναι συγχρόνως δημόσιοι λειτουργοί και εργοδότες των προσώπων που εργάζονται για αυτούς, με τα οποία συνάπτουν ελεύθερα συμβάσεις εργασίας που διέπονται πλήρως από το γενικό εργατικό δίκαιο καθώς και από το ενωσιακό εργατικό δίκαιο.

13 Σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες του Real Decreto Legislativo 2/2015, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores (βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 2/2015 περί έγκρισης του αναδιατυπωμένου κειμένου του νόμου για τον εργατικό κώδικα), της 23ης Οκτωβρίου 2015 (BOE αριθ. 255, της 24ης Οκτωβρίου 2015, σ. 100224) (στο εξής: βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 2/2015), οι συμβολαιογράφοι διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τοπικής εμβέλειας έως το 2010 και εθνικής εμβέλειας από το εν λόγω έτος και εφεξής.

14 Το άρθρο 44, παράγραφοι 1 και 2, του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 2/2015 προβλέπει τα εξής:

«1. Η μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή αυτόνομης παραγωγικής μονάδας της επιχείρησης αυτής δεν συνεπάγεται, αφ' εαυτής, τη λύση της εργασιακής σχέσης· ο νέος εργοδότης υποκαθίσταται στα εργατικής και κοινωνικοασφαλιστικής φύσεως δικαιώματα και υποχρεώσεις του προηγούμενου εργοδότη, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τη σχετική ειδική ρύθμιση και, γενικώς, σε όλες τις υποχρεώσεις συμπληρωματικής κοινωνικής προστασίας των εργαζομένων τις οποίες είχε αναλάβει ο μεταβιβάζων.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως μεταβίβαση επιχείρησης θεωρείται η μεταβίβαση οικονομικής οντότητας που διατηρεί την ταυτότητά της, η οποία νοείται ως σύνολο οργανωμένων πόρων με σκοπό την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, είτε κύριας είτε δευτερεύουσας.»

Οι διαφορές των κυρίων δικών και το προδικαστικό ερώτημα

- 15 Οι NC κ.λπ. εργάζονταν σε συμβολαιογραφικό γραφείο στη Μαδρίτη (Ισπανία) για λογαριασμό διαφορετικών συμβολαιογράφων που διαδέχθηκαν ο ένας τον άλλο στο ίδιο γραφείο. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2019 ο DV, ο οποίος διατηρούσε το εν λόγω γραφείο από τις 31 Ιανουαρίου 2015, παρέσχε στους NC κ.λπ. τη δυνατότητα να επιλέξουν αν θα συνέχιζαν να εργάζονται για αυτόν στο νέο γραφείο του, σε άλλη πόλη, ή αν θα λύνονταν οι συμβάσεις εργασίας τους. Οι NC κ.λπ. επέλεξαν τη λύση της σύμβασης και έλαβαν αποζημίωση για απόλυση λόγω ανωτέρας βίας.
- 16 Ο ΒΑ διορίστηκε συμβολαιογράφος στις 29 Ιανουαρίου 2020, με έδρα στο ίδιο συμβολαιογραφικό γραφείο. Προσέλαβε τους εργαζομένους που απασχολούνταν από τον συμβολαιογράφο που διατηρούσε το εν λόγω γραφείο προηγουμένως και συνέχισε να ασκεί τη δραστηριότητα του συμβολαιογράφου στον ίδιο τόπο εργασίας όπου φυλάσσεται το αρχείο το οποίο, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, αποτελείται από το σύνολο των δημοσίων και λοιπών εγγράφων που καταχωρίζονται ετησίως σε αυτό. Στις 11 Φεβρουαρίου 2020 ο ΒΑ και οι NC κ.λπ. συνήψαν συμβάσεις εργασίας με δοκιμαστική περίοδο 6 μηνών.
- 17 Στις 15 Μαρτίου 2020, λόγω της πανδημίας COVID-19, η Dirección General de Seguridad Jurídica y Fe Pública (γενική διεύθυνση νομικής ασφάλειας και δημόσιας πίστης) του Ministerio de Justicia (Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ισπανία) εξέδωσε απόφαση που προέβλεπε ότι θα διενεργούνταν μόνον πράξεις επείγοντος χαρακτήρα, ότι στα συμβολαιογραφικά γραφεία θα έπρεπε να εφαρμόζονται τα μέτρα τήρησης αποστάσεων που συστήνονταν από τις αρχές και ότι θα καθιερωνόταν καθεστώς εργασίας εκ περιτροπής. Την επομένη ημέρα, οι NC, ΤΑ και JD μετέβησαν στο γραφείο για να ζητήσουν από τον ΒΑ την εφαρμογή των προαναφερθέντων μέτρων. Ο ΒΑ αρνήθηκε και απέστειλε στους NC, ΤΑ και JD αυθημερόν, στη δε FZ στις 2 Απριλίου 2020, επιστολές με τις οποίες ανακοίνωνε την απόλυσή τους, επισημαίνοντάς τους ότι δεν είχαν ολοκληρώσει επιτυχώς τη δοκιμαστική περίοδο.
- 18 Οι NC κ.λπ. άσκησαν αγωγή ενώπιον του Juzgado de lo Social nº 1 de Madrid (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών αριθ. 1 Μαδρίτης, Ισπανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας να κηρυχθεί η απόλυσή τους άκυρη ή καταχρηστική και να υπολογιστεί η προϋπηρεσία τους από την ημερομηνία κατά την οποία είχαν αρχίσει να εργάζονται στο γραφείο του συμβολαιογράφου που ασκούσε προηγουμένως τα καθήκοντά του στην ίδια εγκατάσταση που χρησιμοποιούσε ο ΒΑ. Ο ΒΑ αντιτάχθηκε στα αιτήματά τους και ισχυρίστηκε ότι η προϋπηρεσία τους έπρεπε να αρχίσει να υπολογίζεται από την 11η Φεβρουαρίου 2020, ημερομηνία κατά την οποία συνήψε συμβάσεις με τους NC κ.λπ.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι NC κ.λπ. απασχολούνταν αδιαλείπτως από τους εναγομένους των κυρίων δικών που είχαν διοριστεί διαδοχικώς ως συμβολαιογράφοι στην ίδια εγκατάσταση στη Μαδρίτη, έως την απόλυσή τους το 2020.
- 20 Οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι είναι δημόσιοι λειτουργοί, οι οποίοι διορίζονται στη θέση τους κατόπιν επιτυχούς συμμετοχής τους σε εθνικό διαγωνισμό που διοργανώνει περιοδικώς η γενική διεύθυνση νομικής ασφάλειας και δημόσιας πίστης του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ο διαγωνισμός

αυτός διέπεται από ειδική ρύθμιση γενικής εφαρμογής και η τελευταία προκήρυξη διαγωνισμού που έλαβε χώρα προοριζόταν να καλύψει κενές θέσεις λόγω συνταξιοδότησης, μετάθεσης, αδείας, θανάτου ή μη κάλυψης θέσης μετά το πέρας του προηγούμενου διαγωνισμού.

- 21 Όταν ένας συμβολαιογράφος παύει τις δραστηριότητές του λόγω μετάθεσης ή συνταξιοδότησης, ο νέος συμβολαιογράφος που τον διαδέχεται, ο οποίος δύναται, αλλά δεν υποχρεούται να παραμείνει στον ίδιο χώρο, οφείλει να φυλάσσει επί 25 έτη το αρχείο του προκατόχου του και να παραδίδει αντίγραφα και αποσπάσματα των πράξεων που συνέταξε ο προκάτοχός του όταν του το ζητούν οι ενδιαφερόμενοι, εξυπακουόμενου ότι είναι σύνηθες, αλλά όχι υποχρεωτικό, ο νέος κάτοχος της θέσης να διατηρεί όλους τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους που έχουν οργανωθεί για την εκπλήρωση των καθηκόντων των συμβολαιογράφων ως δημόσιων λειτουργών. Οι εργασιακές σχέσεις με το προσωπικό δεν ρυθμίζονται από ειδικούς κανόνες ή από οποιαδήποτε συμβατική διάταξη, εκτός από τις περιπτώσεις μετάθεσης ή αδείας του συμβολαιογράφου για προσωπικούς λόγους.
- 22 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, με την απόφασή του της 23ης Ιουλίου 2010, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία) διαπίστωσε ότι η νομική φύση των δημοσίων καθηκόντων που αναλαμβάνει ο συμβολαιογράφος «δεν αποκλείει την ιδιότητά του ως εργοδότη, καθότι πληρούνται τα κριτήρια που επιβάλλει [το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 2/2015], όπερ σημαίνει ότι ο συμβολαιογράφος οφείλει να εκτελεί τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η εργατική νομοθεσία σε έναν εργοδότη», και διευκρίνισε ότι «ο συμβολαιογράφος δεν είναι φορέας οργάνωσης ανθρώπινων και υλικών πόρων που ενδέχεται να δημιουργήσει κατάσταση μεταβίβασης επιχειρήσεων, όταν μεταβιβάζει το γραφείο στο οποίο ανέλαβε τα καθήκοντά του ως δημόσιος λειτουργός, δεδομένου ότι οι επόμενοι διορισμοί και οι μεταγενέστερες μεταθέσεις του εξαρτώνται από την κυβέρνηση, και το γεγονός ότι διορίζεται σε συγκεκριμένη θέση δεν τον καθιστά φορέα της οργανωτικής μονάδας που χαρακτηρίζει τη θέση αυτή, αλλά απλώς θεματοφύλακα του αρχείου και πρόσωπο που διαχειρίζεται, σε επαφή με το κοινό, τη δημόσια λειτουργία –και όχι την υπό στενή έννοια δημόσια υπηρεσία– που επιτελείται στο πλαίσιο της εν λόγω θέσης».
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Social nº 1 de Madrid (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών αριθ. 1 Μαδρίτης) αποφάσισε να αναστείλει τις ενώπιόν του διαδικασίες και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Τυχάνει το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', της [οδηγίας 2001/23] και, ως εκ τούτου, το σύνολο των διατάξεων της οδηγίας εφαρμογής σε περίπτωση κατά την οποία συμβολαιογράφος, ο οποίος είναι δημόσιος λειτουργός και ταυτοχρόνως εργοδότης του ιδιωτικού τομέα συνδεδεμένος με το απασχολούμενο σε αυτόν προσωπικό με σχέση εργασίας διεπόμενη από τη γενική εργατική νομοθεσία και από κλαδική συλλογική σύμβαση εργασίας, διαδέχεται στη θέση αυτήν αποχωρούντα συμβολαιογράφο, αναλαμβάνοντας το αρχείο του, συνεχίζει να ασκεί τη δραστηριότητα στην ίδια εγκατάσταση, με την ίδια υλική υποδομή, και αναλαμβάνει το προσωπικό που εργαζόταν με σχέση εξαρτημένης εργασίας για τον προκάτοχο της θέσεως αυτής συμβολαιογράφο;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 24 Ο ΒΑ και η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το προδικαστικό ερώτημα είναι अपαράδεκτο, δεδομένου ότι τέσσερις μήνες πριν από την έναρξη της απασχόλησης των εναγόντων από τον ΒΑ, η σχέση εργασίας τους με τον DV, συμβολαιογράφο που προηγήθηκε του ΒΑ στην ίδια εγκατάσταση, λύθηκε έναντι αποζημίωσης. Συνεπώς, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απέρρεαν για τον DV από τις συμβάσεις εργασίας που είχαν συναφθεί με τους NC κ.λπ. δεν υφίσταντο πλέον κατά την ημερομηνία μεταβίβασης του συμβολαιογραφικού γραφείου, οι δε ενάγοντες είχαν, εν πάση περιπτώσει, λάβει αποζημίωση.
- 25 Υπενθυμίζεται ότι ισχύει τεκμήριο λυσιτέλειας για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης προδικαστικά ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του νομικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο. Επομένως, το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα [απόφαση της 17ης Μαΐου 2023, ΒΚ και ZhP (Μερική αναστολή της κύριας δίκης), C-176/22, EU:C:2023:416, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, μόνον τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του μεταβιβάζοντος που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση υφισταμένη κατά την ημερομηνία της μεταβίβασης μεταβιβάζονται, διά της μεταβίβασης αυτής, στον διάδοχο. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, η οδηγία αυτή δεν αποσκοπεί στη βελτίωση των σχετικών με τις αμοιβές ή άλλων όρων εργασίας σε περίπτωση μεταβίβασης επιχείρησης (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, ISS Facility Services, C-344/18, EU:C:2020:239, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Βεβαίως, από τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, κατόπιν της μετάθεσης του DV, οι NC κ.λπ. κατήγγειλαν τις συμβάσεις εργασίας τους στις 30 Σεπτεμβρίου 2019 και, στις 11 Φεβρουαρίου 2020, υπέγραψαν τις συμβάσεις τους με τον ΒΑ, ο οποίος διορίστηκε συμβολαιογράφος με έδρα στο γραφείο που διατηρούσε ο DV.
- 28 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι NC κ.λπ. παρείχαν τις υπηρεσίες τους, αδιαλείπτως από τις 24 Μαΐου 2004 και στον ίδιο χώρο εργασίας, στους διάφορους συμβολαιογράφους που διορίστηκαν διαδοχικώς στο εν λόγω γραφείο, με τους οποίους συνδέονταν με συνήθη σχέση εργασίας. Προσθέτει, συναφώς, ότι η εφαρμογή της οδηγίας 2001/23 θα είχε ως συνέπεια τη διατήρηση της προϋπηρεσίας τους υπολογιζόμενης από την έναρξη της εργασιακής τους σχέσης με το εν λόγω γραφείο.
- 29 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ισπανικής Κυβερνήσεως ότι το προδικαστικό ερώτημα είναι απαράδεκτο, διότι οι NC κ.λπ. έχουν ήδη λάβει αποζημίωση λόγω λύσης της σχέσης εργασίας τους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η δυνατότητα αυτή απορρέει από την εθνική ρύθμιση που δεν αποσκοπεί στη μεταφορά της οδηγίας 2001/23 στο εσωτερικό δίκαιο και, επομένως, δεν μπορεί να είναι κρίσιμη για την εξέταση του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος. Κατά

τα λοιπά, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχον οι NC κ.λπ. κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, και των οποίων η επαλήθευση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, η αποζημίωση αυτή επιστράφηκε.

- 30 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι δεν συνάγεται προδήλως ότι το προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2001/23 δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας απόφασης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το προδικαστικό ερώτημα πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 31 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 έχει την έννοια ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε περίπτωση που συμβολαιογράφος, ο οποίος είναι δημόσιος λειτουργός και εργοδότης, υπό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, των εργαζομένων που απασχολεί, διαδέχεται τον συμβολαιογράφο που διατηρούσε προηγουμένως το συμβολαιογραφικό γραφείο, αναλαμβάνει το αρχείο του και το προσωπικό που απασχολούνταν από αυτόν με σχέση μισθωτής εργασίας και συνεχίζει να ασκεί την ίδια δραστηριότητα, στις ίδιες εγκαταστάσεις και με τα ίδια υλικά μέσα.
- 32 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/23 προβλέπει ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης σε άλλον εργοδότη, ως αποτέλεσμα συμβατικής μεταβίβασης ή συγχώνευσης.
- 33 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της ως άνω οδηγίας, θεωρείται ότι αποτελεί «μεταβίβαση», υπό την έννοια της ίδιας οδηγίας, η μεταβίβαση μιας οικονομικής οντότητας που διατηρεί την ταυτότητά της, η δε οικονομική οντότητα νοείται ως σύνολο οργανωμένων πόρων, με σκοπό την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, είτε κυρίας είτε δευτερεύουσας. Η έννοια της οντότητας αναφέρεται σε οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων που καθιστά δυνατή την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας και επιδιώκει ίδιο σκοπό (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2020, Grafe και Pohle, C-298/18, EU:C:2020:121, σκέψη 22).
- 34 Κατά την πρώτη περίοδο του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23, η οδηγία εφαρμόζεται σε δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις που ασκούν οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του αν αυτή είναι κερδοσκοπική ή όχι. Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη περίοδο της ίδιας διάταξης, η διοικητική αναδιοργάνωση δημόσιων διοικητικών αρχών ή η μεταβίβαση διοικητικών καθηκόντων μεταξύ δημόσιων διοικητικών αρχών δεν θεωρείται ως «μεταβίβαση» κατά την έννοια της οδηγίας.
- 35 Επομένως, πριν εξεταστεί αν υφίσταται μεταβίβαση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, πρέπει να εξεταστεί αν δραστηριότητες όπως αυτές των Ισπανών συμβολαιογράφων εμπίπτουν στην έννοια της «οικονομικής δραστηριότητας» του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής.

Επί της ύπαρξης «οικονομικής δραστηριότητας» κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23

- 36 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η έννοια της «οικονομικής δραστηριότητας» έχει εφαρμογή σε κάθε δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά. Αντιθέτως, αποκλείονται κατ' αρχήν από τον χαρακτηρισμό της οικονομικής

δραστηριότητας οι δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πλαίσιο άσκησης δημόσιας εξουσίας, λαμβανομένου υπόψη ότι οι υπηρεσίες που ανταγωνίζονται τις υπηρεσίες που παρέχονται από επιχειρηματίες επιδιώκοντες κερδοσκοπικό σκοπό δύνανται να χαρακτηρισθούν «οικονομικές δραστηριότητες», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23 (πρβλ. απόφαση της 20ής Ιουλίου 2017, *Piscarreta Ricardo*, C-416/16, EU:C:2017:574, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 37 Από τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην αγορά σε πελάτες, έναντι αμοιβής, δεδομένου ότι οι υπηρεσίες αυτές συνίστανται, κατ' ουσίαν, στη σύνταξη συμβολαιογραφικών πράξεων που αφορούν συμβάσεις και λοιπές εξωδικαστικές πράξεις. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι συμβολαιογράφοι αναλαμβάνουν τους οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με την άσκηση της δραστηριότητας αυτής.
- 38 Μια τέτοια δραστηριότητα εμπίπτει, κατ' αρχήν, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 37 των προτάσεών του, στην έννοια της «οικονομικής δραστηριότητας», κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23.
- 39 Πρέπει, ωστόσο, να εξεταστεί αν, λόγω ορισμένων άλλων περιστάσεων που προκύπτουν από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, δραστηριότητες όπως αυτές των Ισπανών συμβολαιογράφων συνιστούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτουν στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-47/08, EU:C:2011:334, σκέψη 85 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 40 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι, εφόσον πρόκειται για εξαίρεση από τον γενικό κανόνα εφαρμογής της οδηγίας 2001/23, που προβλέπεται στο άρθρο της 1, παράγραφος 1, η εξαίρεση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά (πρβλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2023, *KRI*, C-323/22, EU:C:2023:641, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 41 Ειδικότερα, επισημαίνεται, πρώτον, ότι οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι είναι δημόσιοι λειτουργοί οι οποίοι διορίζονται με υπουργικές αποφάσεις κατόπιν διαγωνισμού.
- 42 Εντούτοις, για να εξακριβωθεί αν οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι ασκούν προνομίες δημόσιας εξουσίας, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δραστηριότητες αυτές καθεαυτές και όχι το καθεστώς των συμβολαιογράφων στην ισπανική έννομη τάξη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-47/08, EU:C:2011:334, σκέψη 116).
- 43 Δεύτερον, όπως επιβεβαίωσε η Ισπανική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι πολίτες είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τον συμβολαιογράφο της προτίμησής τους. Συναφώς, μολονότι οι αμοιβές των συμβολαιογράφων καθορίζονται από την εθνική νομοθεσία, εντούτοις, η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν μπορεί να διαφέρει, ανάλογα ιδίως με τα επαγγελματικά προσόντα τους και, ως εκ τούτου, οι συμβολαιογράφοι ασκούν τις δραστηριότητές τους υπό όρους ανταγωνισμού, χαρακτηριστικό που δεν προσιδιάζει στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-47/08, EU:C:2011:334, σκέψη 117).
- 44 Τρίτον, όσον αφορά τα καθήκοντα που ασκούν οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι, η Ισπανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι οι συμβολαιογράφοι είναι, μεταξύ άλλων, αρμόδιοι, αφενός, για τη σύνταξη πράξεων ιδιωτικού δικαίου περιβαλλόμενων τον τύπο του συμβολαιογραφικού

εγγράφου, την τέλεση γάμων και τη λύση τους λόγω διαζυγίων, τη διαπίστωση του χωρισμού συζύγων, καθώς και για την εγχείριση, τη σφράγιση, το άνοιγμα και τη δημόσια κατάθεση των μυστικών διαθηκών που φυλάσσονται στα αρχεία τους και, αφετέρου, οφείλουν να απέχουν από την άσκηση των καθηκόντων τους στις περιπτώσεις που τούτο προβλέπεται από την ισπανική νομοθεσία. Συναφώς, από το άρθρο 1 της Reglamento de la organización y régimen del notariado (ρύθμισης περί οργάνωσης και καθεστώτος του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος), που εγκρίθηκε οριστικά με το Decreto por el que se aprueba con carácter definitivo el Reglamento de la organización y régimen del Notariado (διάταγμα περί οριστικής έγκρισης της ρύθμισης περί οργάνωσης και καθεστώτος του συμβολαιογραφικού επαγγέλματος), της 2ας Ιουνίου 1944 (BOE αριθ. 189, της 7ης Ιουλίου 1944, σ. 5225) (στο εξής: ρύθμιση περί συμβολαιογραφικού επαγγέλματος), στο οποίο παραπέμπει η Ισπανική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, προκύπτει ότι ο συμβολαιογράφος, υπό την ιδιότητά του ως δημόσιου λειτουργού, έχει την εξουσία να προσδίδει το κύρος δημοσίου εγγράφου, το οποίο, από νομικής απόψεως, αποδεικνύει τη γνησιότητα και την αποδεικτική ισχύ των δηλώσεων βούλησης των μερών που συμπράττουν στη συμβολαιογραφική πράξη που έχει συνταχθεί σύμφωνα με τον νόμο.

- 45 Όσο σημαντικές και αν είναι αυτές οι δραστηριότητες γενικού συμφέροντος, οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι, στο μέτρο που ασκούν τις δραστηριότητες αυτές υπό όρους ανταγωνισμού, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως δημόσιες διοικητικές αρχές, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23.
- 46 Το γεγονός ότι οι συμβολαιογράφοι ενεργούν προς επιδίωξη γενικού συμφέροντος όταν αρνούνται να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι η δραστηριότητά τους εμπίπτει στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας. Πράγματι, είναι γεγονός ότι δραστηριότητες ασκούμενες στο πλαίσιο διαφόρων νομικώς κατοχυρωμένων επαγγελμάτων συνεπάγονται συχνά, στην εκάστοτε εθνική έννομη τάξη, υποχρέωση των προσώπων που τις ασκούν να επιδιώκουν τέτοιο σκοπό, χωρίς ωστόσο οι δραστηριότητες αυτές να εμπίπτουν στην άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Βελγίου, C-47/08, EU:C:2011:334, σκέψη 96).
- 47 Τέταρτον, το Βασίλειο της Ισπανίας κοινοποίησε στην Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012, την επιλογή του να ορίσει τους Ισπανούς συμβολαιογράφους ως τις λοιπές αρχές ή επαγγελματίες του νομικού κλάδου που μνημονεύονται στο πρώτο εδάφιο της διάταξης αυτής, οι οποίοι εμπίπτουν στην έννοια του «δικαστηρίου», κατά την ίδια διάταξη, και μπορούν να εκδίδουν ευρωπαϊκά κληρονομητήρια δυνάμει του άρθρου 64 του κανονισμού αυτού.
- 48 Επισημαίνεται ότι ο εν λόγω κανονισμός αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου και, κατά συνέπεια, δεν επηρεάζει την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23 (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 15ης Μαρτίου 2018, Επιτροπή κατά Τσεχικής Δημοκρατίας, C-575/16, EU:C:2018:186, σκέψη 127 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 49 Εξάλλου, το γεγονός ότι οι συμβολαιογράφοι κράτους μέλους εμπίπτουν στην έννοια του «δικαστηρίου», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012, δεν σημαίνει ότι ασκούν προνομίες δημόσιας εξουσίας. Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που απαιτεί η διάταξη αυτή, στην έννοια του «δικαστηρίου» εμπίπτουν όχι μόνον η αρχή ή ο επαγγελματίας του

νομικού κλάδου με αρμοδιότητα σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής που ασκεί δικαστικά καθήκοντα ή ενεργεί κατ' ανάθεση εξουσίας από δικαστική αρχή, αλλά και αρχή ή επαγγελματία του νομικού κλάδου που ενεργεί απλώς υπό τον έλεγχο δικαστικής αρχής.

- 50 Η αρμοδιότητα των Ισπανών συμβολαιογράφων να εκδίδουν, δυνάμει του άρθρου 64 του κανονισμού 650/2012, τα ευρωπαϊκά κληρονομητήρια δεν ισοδυναμεί με άσκηση τέτοιων προνομίων. Αφενός, από το άρθρο 62 του κανονισμού αυτού προκύπτει ότι η χρήση των εν λόγω κληρονομητηρίων δεν είναι υποχρεωτική και, αφετέρου, από το άρθρο 67, παράγραφος 1, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι τα κληρονομητήρια αυτά δεν μπορούν να εκδοθούν αν τα στοιχεία που πρέπει να πιστοποιηθούν αμφισβητούνται.
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, των οποίων η εξακρίβωση εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, συνάγεται ότι οι Ισπανοί συμβολαιογράφοι ασκούν οικονομική δραστηριότητα, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2001/23.

Επί της ύπαρξης «επιχείρησης» κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23

- 52 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι η οδηγία 2001/23 αποσκοπεί στην εξασφάλιση της συνέχειας των υφισταμένων στο πλαίσιο μιας οικονομικής οντότητας εργασιακών σχέσεων, ανεξαρτήτως της μεταβολής του ιδιοκτήτη. Το αποφασιστικό κριτήριο προς απόδειξη της ύπαρξης «μεταβίβασης» κατά την έννοια της οδηγίας είναι το κατά πόσον η επίμαχη οντότητα διατηρεί την ταυτότητά της, στοιχείο που προκύπτει ιδίως από την πραγματική συνέχιση της εκμετάλλευσης ή από την ανάληψη της εκμετάλλευσης αυτής (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψεις 37 και 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Εν προκειμένω, ο ΒΑ, αφού διορίστηκε από το κράτος σε θέση συμβολαιογράφου στο γραφείο της συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης, όπου έδρευε προηγουμένως ο DV, προσέλαβε μέρος του προσωπικού, ανέλαβε τον εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις και κατέστη υπεύθυνος για τη φύλαξη του αρχείου του εν λόγω γραφείου.
- 54 Κατά το άρθρο 1 του οργανικού νόμου περί συμβολαιογράφων, ο συμβολαιογράφος είναι ο δημόσιος λειτουργός που έχει την εξουσία να συντάσσει, σύμφωνα με τους νόμους, συμβολαιογραφικές πράξεις αφορώσες συμβάσεις και λοιπές εξωδικαστικές πράξεις, ενώ το γραφείο όπου διατηρεί την έδρα του αποτελεί, κατά το άρθρο 69 της ρύθμισης περί συμβολαιογραφικού επαγγέλματος, «δημόσιο κατάστημα», το οποίο ορίζεται ως «το σύνολο των ανθρώπινων και υλικών πόρων που οργανώνονται για την εκπλήρωση των καθηκόντων των συμβολαιογράφων ως δημόσιων λειτουργών».
- 55 Συναφώς, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι το γεγονός ότι ένας συμβολαιογράφος αναλαμβάνει συμβολαιογραφικό γραφείο κατόπιν διορισμού του από το κράτος και όχι βάσει σύμβασης συναφθείσας με τον προηγούμενο συμβολαιογράφο δεν μπορεί, αυτό καθεαυτό, να αποκλείσει την ύπαρξη μεταβίβασης, κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23.
- 56 Συγκεκριμένα, η έλλειψη συμβατικού δεσμού μεταξύ του μεταβιβάζοντος και του διαδόχου, μολονότι μπορεί να συνιστά ένδειξη ότι δεν πραγματοποιήθηκε καμία μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23, δεν μπορεί να έχει συναφώς καθοριστική σημασία (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 57 Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/23 καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μεταβολής, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του φυσικού ή νομικού προσώπου που έχει την ευθύνη της εκμετάλλευσης της επιχείρησης και το οποίο αναλαμβάνει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της επιχείρησης. Συνεπώς, για να έχει εφαρμογή η οδηγία, δεν είναι αναγκαίο να υπάρχουν απευθείας συμβατικές σχέσεις μεταξύ του μεταβιβάζοντος και του διαδόχου, δεδομένου ότι η μεταβίβαση μπορεί να γίνει με την παρεμβολή τρίτου (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Επομένως, το γεγονός ότι η μεταβίβαση προκύπτει από μονομερείς αποφάσεις των δημοσίων αρχών και όχι από σύμπτωση βουλήσεων δεν αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας 2001/23 (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Δεύτερον, το γεγονός ότι μόνον οι συμβολαιογράφοι νομιμοποιούνται να ασκούν, ως δημόσιοι λειτουργοί, τα συμβολαιογραφικά καθήκοντα δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας αυτής.
- 60 Πράγματι, η μεταβίβαση, κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23, πρέπει να αφορά επί μονίμου βάσεως οργανωμένη οικονομική οντότητα, της οποίας η δραστηριότητα δεν περιορίζεται στην εκτέλεση συγκεκριμένου έργου. Τέτοια οντότητα αποτελεί κάθε οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων που καθιστά δυνατή την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας με την οποία επιδιώκεται η επίτευξη ιδίου σκοπού και που είναι επαρκώς οργανωμένο και αυτόνομο (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2014, *Amatori κ.λπ.*, C-458/12, EU:C:2014:124, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 54 της παρούσας απόφασης, κατά το άρθρο 69 της ρύθμισης περί συμβολαιογραφικού επαγγέλματος, το γραφείο ενός συμβολαιογράφου αποτελεί «δημόσιο κατάστημα», το οποίο ορίζεται ως το σύνολο των ανθρωπίνων και υλικών πόρων που «οργανώνονται» για την εκπλήρωση των καθηκόντων των συμβολαιογράφων ως δημόσιων λειτουργών. Επιπλέον, η Επιτροπή επισήμανε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, χωρίς να αντικρουστεί επί του σημείου αυτού από τους λοιπούς ενδιαφερομένους, αλλά υπό την επιφύλαξη επαλήθευσης από το αιτούν δικαστήριο, ότι από το άρθρο 14 της *II Convenio Colectivo estatal de Notarios y Personal Empleado* (δεύτερης εθνικής συλλογικής σύμβασης σχετικά με τους εργαζόμενους σε συμβολαιογραφεία), της 24ης Ιουλίου 2017 (ΒΟΕ αριθ. 241, της 6ης Οκτωβρίου 2017, σ. 97369), προκύπτει ότι, μολονότι το συμβολαιογραφικό γραφείο λειτουργεί υπό τον έλεγχο του συμβολαιογράφου, καθήκοντα όπως αυτά που αφορούν την οργάνωση του γραφείου, τη σύνταξη των εγγράφων και την επικοινωνία με τους πελάτες εκπληρώνονται μέσω των υπαλλήλων, ιδίως όσον αφορά το σκέλος της παροχής νομικών συμβουλών, πράγμα που υποδηλώνει την ύπαρξη οργανωτικής αυτονομίας του γραφείου.
- 62 Εν προκειμένω, μολονότι ένα ισπανικό συμβολαιογραφικό γραφείο λειτουργεί κατ' ανάγκην υπό τον έλεγχο του συμβολαιογράφου, ο διορισμός από το κράτος του νέου συμβολαιογράφου που αναλαμβάνει το γραφείο συνεπάγεται τη μεταβίβαση της άσκησης της ίδιας δημόσιας συμβολαιογραφικής λειτουργίας που ασκούσε ο προηγούμενος συμβολαιογράφος και η οποία συνδέεται, μεταξύ άλλων, με συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Μια τέτοια αλλαγή στο πρόσωπο του συμβολαιογράφου που διατηρεί συμβολαιογραφικό γραφείο πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά αλλαγή του επιχειρηματικού φορέα, περίπτωση υπό την οποία η οδηγία 2001/23 αποσκοπεί, κατά την αιτιολογική της σκέψη 3, να παράσχει προστασία στους εργαζόμενους.

- 63 Τρίτον, η αλλαγή στο πρόσωπο του συμβολαιογράφου που διατηρεί συμβολαιογραφικό γραφείο δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη την αλλαγή της ταυτότητας του γραφείου.
- 64 Για να κριθεί αν πληρούνται η προϋπόθεση διατήρησης της ταυτότητας της επιχείρησης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την επίμαχη πράξη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται, ιδίως, το είδος της επιχείρησης ή της εγκατάστασης για την οποία πρόκειται, η μεταβίβαση ή μη των υλικών στοιχείων, όπως τα κτίρια και τα κινητά, η αξία των άυλων στοιχείων κατά τον χρόνο της μεταβίβασης, η ανάληψη ή μη του κύριου μέρους του εργατικού δυναμικού από τον νέο επιχειρηματία, η μεταβίβαση ή μη της πελατείας καθώς και ο βαθμός ομοιότητας των ασκούμενων δραστηριοτήτων πριν και μετά τη μεταβίβαση και η διάρκεια τυχόν αναστολής των δραστηριοτήτων αυτών. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν, πάντως, επιμέρους μόνον πτυχές της γενικής αξιολόγησης που επιβάλλεται να γίνει και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να εκτιμώνται μεμονωμένα (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 65 Επομένως, η σημασία που πρέπει να δοθεί αντιστοίχως στα διάφορα κριτήρια για την ύπαρξη «μεταβίβασης» κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23 ποικίλλει κατ' ανάγκη ανάλογα με την ασκούμενη δραστηριότητα και μάλιστα ανάλογα με τις μεθόδους παραγωγής ή εκμετάλλευσης που χρησιμοποιούνται στην εν λόγω οικονομική οντότητα, εγκατάσταση ή τμήμα εγκατάστασης (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 66 Το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι μια οικονομική οντότητα μπορεί, σε ορισμένους τομείς, να λειτουργεί χωρίς σημαντικά ενσώματα ή άυλα περιουσιακά στοιχεία, κατά τρόπον ώστε η διατήρηση της ταυτότητας μιας τέτοιας οντότητας μετά την πράξη της οποίας αυτή αποτελεί το αντικείμενο να μην μπορεί, εκ των πραγμάτων, να εξαρτάται από τη μεταβίβαση τέτοιων στοιχείων (απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 67 Σε έναν τομέα όπου η δραστηριότητα βασίζεται κυρίως στο εργατικό δυναμικό, όπως συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση δραστηριότητας για την οποία δεν απαιτείται η χρήση συγκεκριμένων υλικών στοιχείων, η ταυτότητα μιας οικονομικής οντότητας δεν μπορεί να διατηρείται μετά την οικεία πράξη αν σημαντικό μέρος του προσωπικού, από απόψεως αριθμού και δεξιοτήτων, δεν αναλαμβάνεται από τον φερόμενο ως διάδοχο (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψεις 52 και 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 68 Η ανάλυση αυτή προϋποθέτει, επομένως, ορισμένες πραγματικές διαπιστώσεις, το ζήτημα δε αυτό πρέπει να εκτιμηθεί *in concreto* από το εθνικό δικαστήριο με γνώμονα τα κριτήρια που έχει διατυπώσει το Δικαστήριο και τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2001/23, όπως ο σκοπός της προστασίας των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα προς εξασφάλιση της διατήρησης των δικαιωμάτων τους, ο οποίος μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας αυτής (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 69 Συναφώς, από τη σκέψη 54 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι, σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, το προσωπικό και οι εγκαταστάσεις του συμβολαιογραφικού γραφείου αποτελούν «δημόσιο κατάστημα», το οποίο ορίζεται ως το σύνολο των ανθρώπινων και υλικών πόρων που οργανώνονται για την εκπλήρωση των καθηκόντων των συμβολαιογράφων ως δημόσιων λειτουργών.

- 70 Η δραστηριότητα ενός τέτοιου συμβολαιογραφικού γραφείου στηρίζεται κυρίως στο εργατικό δυναμικό του, με αποτέλεσμα το γραφείο να μπορεί να διατηρεί την ταυτότητά του και μετά τη μεταβίβασή του, εφόσον ο διάδοχος αναλαμβάνει σημαντικό μέρος του προσωπικού, από απόψεως αριθμού και δεξιοτήτων, το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να συνεχίσει τις δραστηριότητες του γραφείου.
- 71 Σε περίπτωση που το πρόσωπο που έχει διοριστεί σε θέση συμβολαιογράφου έχει αναλάβει σημαντικό τμήμα του προσωπικού που απασχολούσε ο προκάτοχός του και συνέχισε να αναθέτει στο εν λόγω προσωπικό καθήκοντα όπως αυτά που μνημονεύονται στη σκέψη 61 της παρούσας απόφασης, επισημαίνεται ότι το γεγονός ότι ο ως άνω συμβολαιογράφος ανέλαβε συμβολαιογραφικό γραφείο, και ειδικότερα σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, χρησιμοποίησε τα υλικά μέσα καθώς και τις εγκαταστάσεις του γραφείου αυτού και κατέστη υπεύθυνος του αρχείου υποδεικνύει ότι το εν λόγω γραφείο διατήρησε την ταυτότητά του.
- 72 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 έχει την έννοια ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε περίπτωση που συμβολαιογράφος, ο οποίος είναι δημόσιος λειτουργός και εργοδότης, υπό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, των εργαζομένων που απασχολεί στο γραφείο του, διαδέχεται τον συμβολαιογράφο που διατηρούσε προηγουμένως το συμβολαιογραφικό γραφείο, αναλαμβάνει το αρχείο του και σημαντικό τμήμα του προσωπικού που εκείνος απασχολούσε και συνεχίζει να ασκεί την ίδια δραστηριότητα, στις ίδιες εγκαταστάσεις και με τα ίδια υλικά μέσα, υπό την προϋπόθεση ότι η ταυτότητα του εν λόγω γραφείου διατηρείται, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των κρίσιμων περιστάσεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 73 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων, έχει την έννοια ότι η οδηγία έχει εφαρμογή σε περίπτωση που συμβολαιογράφος, ο οποίος είναι δημόσιος λειτουργός και εργοδότης, υπό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, των εργαζομένων που απασχολεί στο γραφείο του, διαδέχεται τον συμβολαιογράφο που διατηρούσε προηγουμένως το συμβολαιογραφικό γραφείο, αναλαμβάνει το αρχείο του και σημαντικό τμήμα του προσωπικού που εκείνος απασχολούσε και συνεχίζει να ασκεί την ίδια δραστηριότητα, στις ίδιες εγκαταστάσεις και με τα ίδια υλικά μέσα, υπό την προϋπόθεση ότι η ταυτότητα του εν λόγω γραφείου διατηρείται, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των κρίσιμων περιστάσεων.

(υπογραφές)